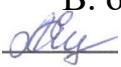

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. завідувача кафедри
 Леся КАРНАУХ
«25» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 34 ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

для здобувачів першого (бакалавського) рівня вищої освіти

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

Умань – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання дітей» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробник: Бутенко Ольга Григорівна, канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та педагогіки розвитку дитини

Протокол від «25» серпня 2023 року № 1

В.о. завідувач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини

(доц. Леся КАРНАУХ)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету

Протокол від «30» серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету дошкільної та спеціальної освіти

(доц. Ольга БУТЕНКО)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	3-й	3-й
Семестр	6-й	6-й
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90 год	90 год
Аудиторні:	44 год	10 год
Лекційні	14 год	4 год
Семінарські / Практичні	30 год	6 год
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	40 год	70 год
Індивідуальна робота	6	10
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечити здобувачів вищої освіти систематизованими знаннями, педагогічними вміннями, методами та організаційними формами виховання дітей з/без особливих освітніх потреб.

Завдання:

- виявити місце виховання в цілісній структурі освітнього процесу;
- познайомити здобувачів вищої освіти з основними концепціями і технологіями виховання на сучасному етапі розвитку педагогічної науки і практики;
- познайомити з особливостями організації різних видів виховання в сучасному закладі дошкільної освіти;
- познайомити здобувачів вищої освіти із змістом і методикою виховання у дітей культури міжнаціонального спілкування;
- виявити специфіку педагогічної взаємодії у вихованні;
- розвивати інтерес до професії вихователя;
- формувати у здобувачів вищої освіти вміння критично, конструктивно аналізувати, оцінювати ідеї, концепції, практичну педагогічну діяльність;
- визначити реалізацію особистісно орієнтованого підходу в освіті як провідного в практиці дошкільного виховання;
- формувати загальну культуру здобувачів вищої освіти.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні компетентності

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі та створювати безпечне освітнє середовище.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

Програмні результати навчання

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї освіти

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Теоретичні засади організації процесу виховання

Лекційний курс:

Тема 1. Виховання як соціокультурний феномен. Сучасні теорії виховання

Суть процесу виховання. Складники (компоненти) виховного процесу. Сучасні теорії виховання. Цільові програми виховання, їх загальна характеристика. Система виховної роботи у закладі дошкільної освіти.

Питання та завдання з теми:

- Чому період дошкільного дитинства має вирішальне значення у розвитку особистості?
- Дайте визначення виховання у широкому соціальному та педагогічному розумінні.
- У чому ви вбачаєте зв'язок виховання і соціалізації особистості?
- Схарактеризуйте умови, за яких виховання стає вирішальним фактором розвитку особистості. Як мають бути враховані соціальні та біологічні чинники?
- Як у вихованні враховувати особливості хлопчиків і дівчаток?
- Чим зумовлені індивідуальні особливості дітей?

Тема 2. Соціальні функції виховання. Діагностика вихованості дошкільників.

Соціальні функції виховання. Специфіка принципів виховання. Сучасні підходи до виховання. Мета, завдання, принципи та стратегії виховання. Методи і форми виховання, їх класифікація. Діагностика ефективності процесу виховання дошкільників.

Питання та завдання з теми:

- У чому полягають основні функції виховання?
- Схарактеризуйте основні принципи виховання.
- Назвіть основні методи та форми виховання.
- Розкрийте діагностику вихованості дітей дошкільного віку.

Практичний курс:

Практичне заняття № 1

Тема: Виховання як соціокультурний феномен. Сучасні теорії виховання

Мета: закріпити, розширити та уточнити знання студентів про суть процесу виховання; складники (компоненти) виховного процесу; сучасні теорії виховання; систему виховної роботи у дошкільному закладі.

План:

Теоретична частина:

1. Суть процесу виховання.
2. Складники (компоненти) виховного процесу.
3. Сучасні теорії виховання.
4. Цільові програми виховання, їх загальна характеристика.
5. Система виховної роботи у закладі дошкільної освіти.

Практична частина:

1. Покажіть на конкретних прикладах, як народна педагогіка враховує вікові та індивідуальні особливості дітей у визначенні завдань та засобів виховання.
2. Проаналізуйте матеріали наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених і доведіть необхідність виховання з перших днів життя дитини.
3. Розробіть і розіграйте в аудиторії проблемні ситуації, що вимагають від дитини самостійного вибору морально-цінного рішення, прояву гуманності.
4. Підготуйтеся до проведення диспуту «Чи можна обійтися у вихованні без покарань?». Висловіть власне судження щодо запропонованої теми, спираючись на факти і думки видатних педагогів.

Практичне заняття № 2

Тема: Соціальні функції виховання. Діагностика вихованості дошкільників

Мета: закріпити, розширити та уточнити знання студентів про соціальні функції та принципи виховання; сучасні підходи до виховання; мету, завдання, принципи та стратегії виховання; методи і форми виховання, їх класифікацію; діагностику ефективності процесу виховання дошкільників.

План:

Теоретична частина:

1. Соціальні функції виховання.
2. Специфіка принципів виховання.
3. Сучасні підходи до виховання.
4. Мета, завдання, принципи та стратегії виховання.
5. Методи і форми виховання, їх класифікація.
6. Діагностика ефективності процесу виховання дошкільників.

Практична частина:

1. Складіть таблицю «Засоби і методи виховання дошкільників».
2. Що має робити вихователь, коли батьки:
  - а) ігнорують необхідність єдиної системи вимог до виховання в дошкільному закладі і сім'ї;
  - б) вважають, що головну відповідальність за вихованість дітей має нести дошкільний заклад, оскільки в ньому виховання здійснюється за спеціальними програмами;
  - в) не надають належного значення організації виховання дітей вдома?Запропонуйте засоби роботи з батьками.
3. Які форми сімейного дозвілля з виховною метою можна порадити батькам?
4. Складіть портрет ідеально вихованої дитини молодшого, середнього і старшого дошкільного віку.
5. Обґрунтуйте значення спільної роботи освітнього закладу і сім'ї у вихованні дітей.
6. Запропонуйте методи виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку.
7. Одним із суттєвих недоліків у вихованні є розрив між уявленнями дітей про норми поведінки та їх власними вчинками, між моральним почуттями дитини та її поведінкою. У чому, на ваш погляд, полягають причини такого явища?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Технологічний інструментарій виховної діяльності педагога

Лекційний курс:

Тема 3. Технологічний підхід в освіті

Педагогічні технології. Історія виникнення педагогічної технології. Етапи розвитку педагогічної технології. Сутність і особливості педагогічної технології.

Структура педагогічної технології. Головні ознаки педагогічної технології. Класифікація педагогічних технологій.

Питання та завдання з теми:

- Дайте визначення педагогічній технології.
- Схарактеризуйте етапи розвитку педагогічної технології.
- У чому полягають суть і особливості педагогічної технології?
- Розкрийте структуру педагогічної технології.
- Які головні ознаки педагогічної технології?
- Як класифікують педагогічні технології?

Тема 4. Традиційні технології виховної роботи з дошкільниками

Поняття про виховні технології. Зміст і завдання виховних технологій. Технологічний підхід до виховання у спадщині А. Макаренка, В. Сухомлинського, С. Русової.

Системні технології М. Монтесорі, Р. Штейнера, С. Френе, Ж.-О. Декролі, В. Біблера, Л. Занкова, Ельконіна-Давидова, Нікітіних, Ш. Амонашвілі та ін.

Питання та завдання з теми:

- Що ви розумієте під виховною технологією?
- У чому полягає зміст виховних технологій?
- Схарактеризуйте основні завдання виховних технологій.
- У чому полягає технологічний підхід спадщини А. Макаренка, В. Сухомлинського, С. Русової?
- Спільне та відмінне у системних технологіях М. Монтесорі, Р. Штейнера, С. Френе, Ж.-О. Декролі, В. Біблера, Л. Занкова, Ельконіна-Давидова, Нікітіних, Ш. Амонашвілі та ін.

Тема 5. Сучасні інноваційні технології в дошкільному вихованні

Педагогічні інновації в дошкільному вихованні. Інтерактив як методична інновація. Рівні інновацій. Поняття про технологію вільного виховання, дидактично-центричні технології, авторитарні технології. Індивідуально зорієнтована модель виховання. Компетентнісний підхід у вихованні. Реалізація принципу дитиноцентризму. Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера (ТРВЗ). Особливості змісту технології «Йена-план» П. Петерсена.

Питання та завдання з теми:

- Які головні ознаки інноваційних технологій?
- Що ви розумієте під технологією вільного виховання?
- У чому суть дидактично-центричних технологій?
- У чому полягає специфіка авторитарних технологій?
- Схарактеризуйте Індивідуально зорієнтовану модель виховання.
- Що ви розумієте під компетентнісним підходом у виховання?
- Схарактеризуйте технології «Йена-план» та ТРВЗ.

Практичний курс:

Практичне заняття № 3

Тема: Технологічний підхід в освіті

Мета: закріпити, розширити та уточнити знання студентів про педагогічні технології, їх сутність і особливості, історію виникнення, структуру, головні ознаки та класифікацію.

План:

Теоретична частина:

1. Поняття про педагогічні технології.
2. Історія виникнення педагогічної технології.
3. Етапи розвитку педагогічної технології.
4. Сутність і особливості педагогічної технології.
5. Структура педагогічної технології.
6. Головні ознаки педагогічної технології.
7. Класифікація педагогічних технологій.

Практичне заняття № 4

Тема: Традиційні технології виховної роботи з дошкільниками

Мета: закріпити, розширити та уточнити знання студентів про виховні технології; зміст і завдання виховних технологій; технологічний підхід до виховання у спадщині А. Макаренка, В. Сухомлинського, С. Русової; системні технології М. Монтесорі, Р. Штейнера, С. Френе, Ж.-О. Декролі, В. Біблера, Л. Занкова, Ельконіна-Давидова, Нікітіних, Ш. Амонашвілі та ін.

План:

Теоретична частина:

1. Поняття про виховні технології.
2. Зміст та завдання виховних технологій в закладі дошкільної освіти.
3. Спадщина С. Русової, А. Макаренка, Ш. Амонашвілі: суть технологій.
4. «Педагогіка серця» В. Сухомлинського.
5. «Школа успіху і радості» С. Френе.
6. «Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі.
7. Методика М. Монтесорі.
8. Вальдорфська педагогіка Р. Штейнера.
9. Розвивальні ігри подружжя Нікітіних.

Практична частина:

1. З книги В. Сухомлинського «Хрестоматія з етики» підберіть 2-3 оповідання та запропонуйте зміст і форми роботи з дошкільниками за ними.
2. Вивчіть та оформіть (у вигляді альбому) педагогічний досвід використання виховних технологій у сучасному закладі дошкільної освіти.

Практичне заняття № 5

Тема: Сучасні інноваційні технології в роботі закладу дошкільної освіти

Мета: закріпити, розширити та уточнити знання студентів про педагогічні інновації в дошкільному вихованні; технологію вільного виховання, дидактично-центричні та авторитарні технології.

План:

Теоретична частина:

1. Роль інновацій у вдосконаленні виховної роботи закладу дошкільної освіти.

2. Гуманістична спрямованість педагогічних інновацій у дошкільному вихованні.

3. Історія становлення та розвитку ТРВЗ.

4. Використання «Йена-плану» у виховному процесі закладу дошкільної освіти.

5. Організація і зміст виховної діяльності закладів дошкільної освіти, що працюють за альтернативними програмами.

Практична частина:

1. Розробити методичні рекомендації до впровадження ТРВЗ у практику роботи закладів дошкільної освіти.

2. Складіть таблицю «Технології виховної роботи з дошкільниками».

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади організації процесу виховання													
Тема 1. Виховання як соціокультурний феномен. Сучасні теорії виховання	10	2	4			4	11	1					10
Тема 2. Соціальні функції виховання. Діагностика вихованості дошкільників	10	2	4			4	11	1					10
Разом за ЗМ 1	20	4	8			8	22	2					20
Змістовий модуль 2. Сутність і зміст гендерного виховання дошкільників													
Тема 3. Технологічний підхід в освіті	26	4	8			14	24	2	2				20
Тема 4. Традиційні технології виховної роботи з дошкільниками	22	2	6			12	21		2				20
Тема 5. Сучасні інноваційні технології в дошкільному вихованні	22	4	8			12	23		2				20
Разом за ЗМ 2	70	10	22			38	68	2	6				60
Усього годин	90	14	30			46	90	4	6				80
Модуль 2													
ІНДЗ													
Усього годин	90	14	30			46	90	4	6				80

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Виховання як соціокультурний феномен. Сучасні теорії виховання	4	
2.	Соціальні функції виховання. Діагностика вихованості дошкільників	4	
3.	Технологічний підхід в освіті	8	2
4.	Традиційні технології виховної роботи з дошкільниками	6	2
5.	Сучасні інноваційні технології в дошкільному вихованні	8	2
	Разом	30	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Проаналізувати та оформити схему «Компоненти виховного процесу».	2	4
2.	Схарактеризувати загальні та практичні принципи виховання та скласти опорну таблицю "Принципи виховання".	2	4
3.	Скласти опорну таблицю "Сучасний зміст виховання дошкільника", виділивши змістові лінії	4	6
4.	Скласти опорний конспект «Виховні технології та цільові програми виховання»	4	6
5.	Скласти опорну таблицю "Методи виховання", порівнявши різні підходи до класифікації методів виховання.	2	6
6.	Скласти опорну таблицю "Формування ключових компетентностей дошкільника".	2	4
7.	Скласти опорну таблицю «Форми виховання», порівнявши різні підходи до класифікації форм виховання.	2	4
8	Вплив релігії та церкви на моральну поведінку дошкільників (есе).	2	2
9	Скласти тематику морально-етичних бесід для дошкільників.	2	2
10	Роль реклами у вихованні дошкільників (есе).	2	2
11	Розробіть рекомендації для батьків «Як уберегти дитину від булінгу».	2	4
12	Підготуйте консультацію для батьків з питань запобігання домашньому насильству	2	4
13	«Що прочитати дитині?»: запропонуйте перелік літературних творів з метою виховання дошкільників.	2	2

14	Розробити план-конспект проведення етичної бесіди з дошкільниками	4	8
15	Розробіть анкету для вихователів з метою з'ясування доцільності гендерного виховання, починаючи з дошкільного віку.	4	6
16	Скласти тематику диспутів для вихователів на актуальні теми виховання дошкільників. Розробити орієнтовний план проведення диспуту (тема за власним вибором)	4	4
17	Скласти сценарій проведення виховного заходу з дітьми дошкільного віку (за власним вибором).	2	4
18	Запропонуйте методику діагностики рівнів вихованості дошкільників.	2	6
	Разом	46	80

8. Індивідуальні завдання

1. Теоретичний аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблем виховання дошкільників.

2. Характеристика сучасних програм виховання дошкільників.

3. Народна педагогіка про виховання дошкільників.

4. Тенденції роботи освітнього закладу з родиною з питань виховання дітей.

5. Роль батьків в соціалізації дитини.

6. Використання наочності у вихованні дошкільників.

7. Виховання дошкільників засобами українського фольклору.

8. Роль казки у вихованні дошкільників.

9. Сюжетно-рольова гра «Сім'я» та її роль у вихованні дошкільників.

10. Роль художнього слова у вихованні дошкільників.

11. Проблемні ситуації та їх роль у вихованні дошкільників.

12. Гендерні аспекти професійної діяльності педагогів.

13. Позитивний приклад батьків та його роль у вихованні дошкільників.

14. Діагностичні методики визначення рівнів вихованості дошкільників.

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням дискусії; інтерактивні методи роботи; використання мультимедійної апаратури; підготовка презентацій та рефератів на задані теми, конспектування та аналіз першоджерел.

10. Методи контролю

Усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) лекційного курсу; перевірка і захист рефератів; підсумковий модульний тестовий контроль; оцінка за індивідуальні домашні завдання.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та

	додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, системних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який не спроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль 1					Модуль 2 (ІНДЗ)	Підсумковий контроль	Сума
ЗМ 1		ЗМ 2					
T1	T2	T3	T4	T5	30	20	100
10	10	10	10	10			

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D		
60–68	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

Рекомендована література

Основна

1. Виховна робота в закладах освіти / Голов. ред. О. Г. Волкова. Мелітополь, 2019. – 270 с.
2. Делінгевич Л. В. Педагогічні засади мистецтва виховання. Кіровоград: Центрально-Українське вид-во, 2013. – 251 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. Дичківська. – К. : Академ.видав, 2004. – 352 с.
4. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід : методичний посібник / авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002.
5. Карпенчук С. П. Теорія і методика виховної роботи / С. П. Карпенчук. – К., 2005, - 343 с.
6. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. – К. : ЦП «Компринт», 2019. – 319 с.
7. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ: навч.-метод. посібник / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. – К.: Видавнича група «Атопол», 2018. – 100 с.
8. Технології виховної роботи з дітьми: історія та сучасність / Уклад. Т. М. Дука. Умань: Жовтий О. О., 2016. – 120 с.
9. Толкачова Л. І. Інтерактивні прийоми у вихованні. К.: Шкільний світ, 2013. – 118 с.
10. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ, 2002. 528с.

Допоміжна

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості / У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : Теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003.– 344 с.
3. Бутенко О. Г., Рябошапка О. В., Воєдило О. В. Моральне виховання молодших школярів: педагогіка партнерства в Новій українській школі. НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 71 : збірник науко-вих праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 42–45.
4. Бутенко О. Г. Нормативно-правове забезпечення попередження жорстокого поводження та домашнього насильства над дітьми. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 77. Т. 1. С. 18–23.

5. Бутенко О. Г., Воєдило О. В. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у вихованні у старших дошкільників поваги до батьків. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї : монографія / Л. В. Іщенко, Н. Д. Трофаїла, Л. П. Карнаух [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : Візаві, 2019. С. 219–240.

6. Бутенко О. Г. Запобігання насильству над дітьми: безпека дитини в світлі міжнародних стандартів і вітчизняної освітньої реформи. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього і дошкільного віку : сучасні підходи та освітні технології : монографія / Л. В. Іщенко, С. С. Попиченко, Н. П. Кравчук [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. С. 57–72.

7. Рябошапка О. В., Бутенко О. Г. Виховання у старших дошкільників поважного ставлення до людей похилого віку : монографія / О. В. Рябошапка, О. Г. Бутенко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Візаві, 2021. 257 с.

8. Бутенко О. Г. Виховний потенціал сім'ї: історичний аспект / О. Г. Бутенко // 36. мат. міжвуз. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців [«Проблеми гуманізації та демократизації дошкільної освіти»]. – Умань, 2009. – С. 15–17.

9. Бутенко О. Г. Теорія і методика виховання у дітей 5-6 років шанобливого ставлення до матері : монографія / Ольга Бутенко, МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Вид. 2-ге, перероб і виправл. Умань : Видавець «Сочінський», 2021. 216 с.

10. Бутенко О. Г. Соціально-психологічна безпека дітей. Модуль «Запобігання та протидія проявам насильства над дітьми» : навч-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. : Ольга Бутенко, Владислав Бутенко. Умань : Сочінський М. М., 2021. 156 с.

11. Бутенко О. Г. Створення безпечних умов організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні. Вісник Науково-методичного центру психологічного та дидактичного супроводу НУШ / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред.: Л. В. Іщенко, О. В. Рябошапка ; редкол.: О. Г. Бутенко, О. О. Авраменко, Т. М. Дука [та ін.]. – Умань : Візаві, 2022. С. 21–25.

12. Бутенко О. Г. Сім'я – провідна виховна інституція : історичний аспект / О. Г. Бутенко // Рідна школа. – 2009. – № 1 (950). – С. 73–75.

13. Бутенко О. Г. До проблеми психолого-педагогічної підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребами. Вісник Науково-дослідної лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в ХХІ столітті» Вип. 19 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред.: Л. В. Іщенко, Л. П. Карнаух; редкол.: Т. М. Дука, Н. П. Кравчук, І. Ю. Підлипняк [та ін.]. – Умань : Візаві, 2022. С. 10–14.

14. Діяльність закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану в Україні. Психолого-педагогічний супровід особистісного розвитку дитини дошкільного віку в умовах кризових явищ суспільства : кол. моногр. / [О. Г. Бутенко, Н. П. Кравчук, О. О. Авраменко [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2022. С. 7–27.

15. Ісаєва Г. М. Педагогічні технології у світовій педагогічній практиці Г. М. Ісаєва // Завуч. – 2008. – №2. – С. 4-7.
16. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід) / О. Л. Кононко - К. : Стилос, 2000. - 336 с.
17. Литвин Л. Є. Діагностика у виховному процесі / Литвин Л. Є., Приходько К. І. – Харків, Вид гр. «Основа», 2006.
18. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології / М. П. Лукашевич. – К. : ІЗМН, 1998. – 112 с.
19. Маніта В. О. Тренінгові заняття у системі виховної роботи педагога / В. О. Маніта // Соціальний працівник. – 2006. – №22. – С. 12-24.
20. Механізми взаємодії органів державної влади та неурядових організацій у протидії жорстокому поводженню з дітьми. Навчально-методичний посібник. (За ред. Левченко К. Б., Трубавіної І. М.).-К. : Юристконсулт. – 2005. – 452 с.
21. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник. 4-те вид., доповнене / Н. Є. Мойсеюк. – Київ, 2003. – 615 с.
22. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / Упорядники : Андрєєва В. М., Григораш В. В. – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 352 с.
23. Овчарова О. В. Компетентнісний підхід в освіті : світовий досвід та українські перспективи / О. В. Овчарова., – К., 2004.
24. Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка : Науково-методичний посібник / Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. / АПНУ. Ін-т проблем виховання. – Ізмаїл : СМІЛ, 2006. – 283с.
25. Освітні технології / За заг. ред. О. М. Пехоти. – К., 2001. – С. 91–108.
26. Педагогіка : навч. посібник [для студ вищ. навч. закл.] / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. - Вінниця : РВВ ВАТ “Вінницька обл. друкарня”, 2001. - 200 с.
27. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до випробування педагогічних технологій / О. М. Пехота та ін. – К. : А.С.К., 2003. – 238 с.
28. Поніманська Т. І. Виховання людяності : технологічний аспект / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2008. – № 2. – С. 6-9; № 4 – С. 3-5.
29. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб./ Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 456 с. – (Альма матер).
30. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку : [монографія] / Тамара Іллівна Поніманська. – Рівне : РДГУ, 2006. – 352 с.
31. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум : навч. посіб. / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська – К. : Видавничий Дім „Слово”, 2004. – 352 с.
32. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників : навч. посіб. / Поніманська Т. І. – К. : Вища школа, 1993. – 111 с.
33. Постовий В. Г. Сучасна сім'я і її педагогіка / Постовий В. Г. – К. : ІПВ, 1994. – 272 с.
34. Родинна педагогіка : навч.-метод. посіб. / А. А. Марушкевич, В. Г. Постовий, Т. Ф. Алексеєнко та ін. – К. : Видавець ПАРАПАН, 2002. – 216 с.
35. Сазоненко Г. Типологія освітніх технологій / Г. Сазоненко // Відкритий урок : розробки, технології, досвід. – 2005. – №19. – С. 26-29.

36. Селевко Г. К. Енциклопедія освітніх технологій / Г. К. Селевко. – У 2 т. Т. 2. М. : НДІ шкільних технологій, 2006. – 816 с. (Серія «Енциклопедія освітніх технологій»)

37. Ткачук Л. Педагогічні технології створення успіху у навчанні молодших школярів / Л. Ткачук // Школа. Інформаційно-методичний журнал. – 2006. – №6. – С. 34-39.

38. Цінності освіти і виховання : науково-методичний збірник / АПН України / [за заг. ред. О. В. Сухомлинської]. – К., 1997. – 224 с.